OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

8.2.2017

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: E 123/2016 vp – Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2017

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategian tavoitteena on kehittää Suomen EU-politiikan strategista suunnittelua. Kuluvalla hallituskaudella ei laadita erillistä EU-selontekoa, vaan tarkoitus on vuosittain laatia keskeisiin ajankohtaisiin kysymyksiin keskittyviä vaikuttamisstrategioita. Keskeisiä EU-agendalla olevia asioita voidaan tältä pohjalta vuosittain käsitellä osana laajempaa kokonaisuutta. Yksityiskohtaisempi kannanmuodostus vaikuttamisstrategiassa esiin nostettuihin EU-hankkeisiin tapahtuu valtioneuvoston ja eduskunnan yhteistoimintana PL 96 § ja PL 97 § mukaisesti.

Nyt käsittelyssä oleva valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia keskittyy joihinkin EU-politiikan alueisiin, mutta ei käsittele kaikkia sektoreita tai kaikkia vuonna 2017 käsittelyssä olevia asioita. Tämä ei EU-agendan laajuus huomioon ottaen ole yhdessä tiiviissä asiakirjassa mahdollista. Kuten strategian johdanto-osassa todetaan, ministeriöiden sektorikohtaiset EU-vaikuttamissuunnitelmat täydentävät kokonaisuutta. Oikeusministeriö onkin vakiintuneesti asettanut vuosittain tai puolivuosittain ministeriön EU-tavoitteet ja määrittänyt EU-vaikuttamisen prioriteetit. OM:n syyskuussa 2016 päivätty vuoden 2017 EU-vaikuttamissuunnitelma on tämän lausunnon liitteenä.

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia ja OM:n EU-prioriteetit vuodelle 2017

Euroopan unioni muodostaa SEUT 67 artiklan 1 kohdan mukaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä. Tämän alueen kehittäminen on OM:n EU-toiminnan keskiössä. Myös hallitusohjelman mukaan EU:n tärkein tehtävä on rauhan, turvallisuuden, vaurauden ja oikeusvaltion turvaaminen. Tärkeä toteamus valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiassa on viittaus siihen, että vapautta, oikeutta ja turvallisuutta käsitellään kokonaisvaltaisesti. EU:ssa yksi komission puheenjohtaja Junckerin asettamista poliittisista suuntaviivoista on ”luottamukseen ja perusoikeuksien kunnioittamiseen perustuva oikeusalue” ja unionissa rakennetaan aitoa turvallisuusunionia. Siitä saakka kun EU:ssa on oikeus- ja sisäasioiden yhteistyötä kehitetty Suomi on johdonmukaisesti korostanut vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta oikeudellisen yhteistyön kulmakivenä. Kuten myös valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiassa todetaan, vastavuoroiseen tunnustamiseen perustuvan yhteistyön edellytyksenä on jäsenvaltioiden keskinäinen luottamus toistensa oikeusjärjestelmiin. Euroopan unionin kehittäminen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueena on myös läheisesti sidoksissa valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategian lähtökohtiin, joissa muistutetaan EU:n perustuvan länsimaisiin arvoihin, joihin mm. vapaus ja kansanvalta, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen sekä oikeusvaltioperiaate kuuluvat.

Turvallisuuden osalta valtioneuvoston vaikuttamisstrategiassa todetaan terrorismin ja sen uhan vaikuttaneen kansalaisten turvallisuuden tunteeseen. Terrorismin torjuminen kuuluu myös oi-

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Kasarmikatu 25 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

keusministeriön EU-prioriteetteihin vuonna 2017. On toteutettava jo sovitut toimenpiteet ja hyödynnettävä täysimääräisesti olemassa olevia yhteistyövälineitä. EU:n terrorismilainsäädännön uudistaminen (U 22/2015 vp) on saatu viimeisteltyä. Terrorismin vastainen työ jatkuu kiinnittämällä erityistä huomiota terrorismin rahoituksen torjumiseen. Komissio antoi 21.12.2016 tähän tähtäävän ehdotuspaketin, johon kuuluu direktiivi rahanpesurikoksia koskevan lainsäädännön harmonisoinnista sekä asetusehdotus omaisuuden jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta (U1 ja U2/2017 vp). Hankkeiden eduskuntakäsittely on juuri alkamassa.

Terrorismin vastaiseen toimintaan kuuluu myös se, että EU:ssa ollaan voimakkaasti kehittämässä viranomaisten välistä rajat ylittävää tietojenvaihtoa ja EU-tason keskitettyjä tietojenvaihtojärjestelmiä. Asiaa valmisteleva korkean tason työryhmä on raportoimassa ehdotuksistaan kevään 2017 aikana. Tämä uudistustyö koskee myös tiedonvaihdon tehostamista rikosrekisteritiedoista. Vireillä on EU-maiden välisen rikosrekisteritietojen vaihtoa koskevan sääntelyn (ECRIS) uudistaminen niin, että tietojenvaihto ulotetaan myös kolmansien maiden kansalaisten EU-maissa saamiin rikostuomioihin (U 13/2016 vp). Tämä on toteutettava tavalla, joka on kustannustehokas ja huomioi perusoikeusvaatimukset. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti Suomi suhtautuu tässä vaiheessa torjuvasti siihen, että järjestelmä luotaisiin keskitettynä EU-tason tietojärjestelmänä, koska avoinna olevia kysymyksiä ei vielä tyydyttävästi ole ratkaistu. Komissio on vuoden 2017 aikana valmistelemassa mahdollista uutta ECRIS-ehdotusta.

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiassa muistutetaan, että korruptio horjuttaa unionin sääntöpohjaa, mikä korostaa tarvetta EU:n korruption vastaisen toiminnan tehostamiselle. Samoin strategiassa korostetaan, että myös unionin budjettia tulee suojata korruptiolta ja muilta petoksilta nykyistä tehokkaammin. Tämä on tärkeää erityisesti EU:n nettomaksajamaille kuten Suomelle. Vaikuttamisstrategiassa viitataankin myös Suomen nettomaksuasemaan, seuraavien rahoituskehysten haasteisiin ja Britannian EU-eron vaikutuksiin. Unionin taloudellisiin etuihin ja unionin budjettiin kohdistuvien petosten torjumiseen tähdätään Euroopan syyttäjänviraston perustamisella (U 64/2013 vp), jota koskevia neuvotteluja OM on priorisoinut. Lähes neljä vuotta kestäneiden neuvottelujen jälkeen neuvosto on vahvistanut, että yksimielisyyteen ei neuvotteluissa ole päästy. Tämän jälkeen asia on etenemässä Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi SEUT 86 artiklan menettelyjen mukaisesti. Ellei yksimielisyyttä saavuteta myöskään Eurooppa-neuvostossa, vähintään 9 jäsenvaltiota voi ilmoittaa haluavansa käynnistää asiassa tiiviimmän yhteistyön. Suomen on lähiaikoina otettava kantaa osallistumiseen.

Muihin oikeusministeriön EU-prioriteettihankkeisiin kuuluvat vireillä olevista direktiivineuvotteluista digitaalisia sisältöjä koskevat sopimussäännöt sekä maksukyvyttömyysdirektiivi, jota koskevat neuvottelut ovat juuri käynnistyneet. Näiden hankkeiden kuten kaiken muunkin EU-säädösvalmistelun näkökulmasta EU-vaikuttamisstrategiaan kirjattu valtioneuvoston sitoutuminen sääntelyn toimivuuden varmistamiseen ja hyvään, tarkoituksenmukaiseen sääntelyyn ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Valtioneuvoston vaikuttamisstrategiassa todetaan Euroopan unionin olevan uuden aikakauden edessä, koska Britannian EU-ero merkitsee muutoksia niin unionin sisäisen kehityksen kuin sen ulkoisen aseman suhteen. Myös oikeusministeriö valmistautuu osaltaan UK:n EU-eroon ja sen vaikutusten arviointiin. Oikeus- ja sisäasioissa Iso-Britannia soveltaa jo tälläkin hetkellä vain osittain sekä poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön että siviili- ja perheoikeuden alan EU-lainsäädäntöä Lissabonin sopimukseen kirjatun erityisaseman nojalla (opt-in/opt-out).